

[Hlavní stránka](#)

ZOO report Profi 1/01

[Problémy výživy a krmení zvířat v zoo](#)

[Paviánka opět vidí](#)

[Přirozený odchov kočky pouštní](#)

[Zpět na ZOO report](#)

Planeta je pro všechny

Celé období uvědomělého soužití lidí a zvířat provází problém zajištění vhodné potravy a jejího dostatečného množství. U domestikovaných druhů za účelem výživy člověka bylo zvládnutí tohoto problému úhelným kamenem vývoje celých civilizací, naopak občasné výpadky, ať již zaviněné čímkoli, znamenaly (a dosud znamenají) přímé ohrožení existence lidské populace postiženého území. Proto patří výživa a krmení domestikovaných zvířat, jako obor, mezi vědecké disciplíny s mimořádnou důležitostí.

Odlišná je situace u zvířat v zoologických zahradách. Tyto instituce byly zakládány z pohnutek zábavně naučných a doplňování expozičního zoologického "materiálu" bylo prováděno přímo z přírody, která se zdála dlouho nevyčerpatelným zdrojem. Zajištění vhodné, většinou náhradní potravy bylo vedle ostatních zoohygienických podmínek závislé na stupni znalostí chovatelů a postupný pokrok byl docilován většinou metodou chyb a omylů, mnohdy ke škodě zvířat. Drastický úbytek druhů a také jedinců jednotlivých druhů v posledních desetiletích postavil zoologické zahrady před problém, jak zajistit na základě minimálního množství výchozího chovného materiálu uchování genofondu divoce žijících druhů. Z

mnoha důvodů je již ve většině nelze doplňovat z volné přírody (v mnoha případech prostě proto, že tam není). Potřeba chovu dostatečně velkých skupin vyžadovala schopnost zvládnout reprodukci daných druhů. Výživa je jeden z hlavních faktorů úspěšnosti tohoto snažení. Zvládnutí problému výživy v klasickém typu zoologické zahrady je ztíženo následujícími faktory:

1. Počet chovaných druhů s odlišnými potravními nároky (jde vesměs o průřez zoologickým systémem od bezobratlých až po primáty).
2. Omezená možnost zajistit přirozenou potravu pro zvířata odlišných geografických pásem a nutnost řešení náhradními krmivy.
3. Nedostatečná znalost přirozené potravy, ať už absolutní, nebo z hlediska jejího nutričního složení.
4. Nedostatečná znalost potravních návyků, rytmu příjmu potravy během dne a přirozené změny během roku a života zvířete.
5. Nepřirozené podmínky pro chovance, stres z omezeného pohybu, odlišných teplotních a vlhkostních poměrů, nuda a nedostatečná potravní konkurence.
6. Absence vlastní aktivity vedoucí k zajištění potravy.
7. Náhlé změny ve struktuře, množství i způsobu krmení, ovlivněné lidským faktorem.
8. Experimentální ověřování různých krmných dávek i technik naráží na statistickou neprůkaznost výsledků vzhledem k malým souborům zvířat.

- U domácích zvířat lze výsledky objektivně stanovit na základě určitých cílových, snadno měřitelných kritérií (váhový přírůstek, doживost atd.). U zoozvířat lze výsledek krmných pokusů pouze posuzovat (pozorování stavu, chování) a srovnávat se subjektivní představou o ideálu. Představa, že pokud se zvířata množí, je jejich fyzický stav perfektní, není obecně platná.

Nelze předpokládat, že v dohledné době dojde k vyřešení podstatné části zmíněných problémů (část jich nelze řešit vůbec a zůstanou omezujícími činiteli). Přesto v současné době máme možnost zlepšit daný stav těmito prostředky:

- Využití veškeré možnosti spolupráce mezi zoo a zařízeními podobného druhu při sdělování zkušeností o výživě a krmení. Současný stav komunikačního systému umožňuje rychlé kontakty. Funguje zapojení do chovných programů EEP a setkávání zoológů a krmivářů na pravidelných konferencích (Zoo Animal Nutrition Meeting).
- Pomocí metod, které dnes používá běžně zemědělská a potravinářská praxe, je možno stanovit nutriční hodnotu dosavadních krmných dávek, a vyhodnotit daný stav v takto živené populaci. Veterinární zákroky lze využít k odběru krve k biochemickému vyšetření.
- Je nutné získat co nejvíce údajů o přirozené potravě a její nutriční hodnotě. Alternativní potravu co nejvíce přiblížit tomuto ideálu. Vždy se musíme opírat o seriózní laboratorní výsledky, "nedopovat" zvířata za každou cenu krmnými doplňky.
- Je vhodné přiblížit krmnou techniku ke stavu, kdy si zvíře musí opatřovat potravu samo (při vyloučení extrémů, např. u velkých šelem); např. tam, kde je to žádoucí, zamezit rychlému příjmu potravy (dělení krmné dávky, šikany technického rázu), šelmám podávat celé části kadáveru nebo kadávery v kůži, a to i přes rizika konfliktu s přecitlivělou veřejností.
- Příjem potravy a její složení je možné alespoň částečně přizpůsobit přirozeným obdobím hojnosti a nedostatku.
- Kvalitě vody a vhodnému napájení je zapotřebí věnovat zvýšenou pozornost. Jakkoli tento požadavek vypadá samozřejmý, podle mých zkušeností má každý zemědělský podnik lepší napájecí systém než kterákoli zoo.

Není třeba zdůrazňovat, že to vše bude mít význam jedině tehdy, jestliže opatření ve výživě půjdou ruku v ruce s dobrým stavem chovných zařízení, stálým dohledem nad zdravotním stavem zvířat, s perfektním ošetrovatelským přístupem a dobrou chovnou koncepcí.

Ing. Václav Nožička
zoolog

Paviánka opět vidí

Proces rozvoje brněnské zoologické zahrady je inspirován především zájmem o zlepšení kvality života zvířat, jejichž skutečným potřebám se stále více snažíme porozumět. Kvalita života je ve veterinární medicíně nedefinovaný pojem, který bývá spojován se zdravotním stavem zvířete a volně zaměňován s jeho pohodou, stavem emocionálním, psychologickým či mentální spokojeností, tedy s atributy, které jsou běžné ve welfare a ochraně zvířat. Obecné mínění se kloní k názoru, že kvalita života by měla být hodnocena individuálně. Ve zvěrolékařství je tento požadavek náročný, protože jde o problém mezidruhový. Při jeho zabezpečení se vychází z předpokladu, že je nezbytné krýt živočichům potřeby fyziologické, behaviorální, bezpečnostní, a u mnoha druhů i sociální. Tuto teoretickou úvahu mohou konkretizovat na případu dvanáctileté samice paviána anubi Polly. První favoritka tlupy, rodičí samice, byla postižena oboustranným šedým zákalem a její onemocnění se stalo traumatem celé skupiny.

Po porodu ostatní samice dezorientované matce mládě braly. Při přetahování docházelo k jeho zraňování, přidružily se problémy s výživou a s tím související psychické strádání mláděte i matky. Proto jsme se rozhodli pro technicky i finančně náročnější zákrok - operaci katarakty s možnou náhradou oční čočky. Operace byla úspěšná a hojení proběhlo nad očekávání dobře. Čtrnáct dnů po zákroku byla Polly vrácena do skupiny, kde zaujala opět

místo první dámy. V současné době (14. 2.) je v říji a předpokládám, že plodné páření bude úspěšné a přibližně za šest měsíců budeme sledovat přirozený odchov malého paviána.

MVDr. Stanislav Mazánek

Přirozený odchov kočky pouštní

V Zoo města Brna začali s chovem vzácné kočky pouštní v roce 1998, kdy byli na Mniší horu dovezeni dva samci ze Zoo Wuppertal. V únoru 2000 se podařilo získat dvě samice ze Zoo Berlin. Byly tak vytvořeny dva nové páry. Jeden byl umístěn ve spodní části zoo do venkovní expozice, druhý pak sídlí ve vnitřní expozici v horní části zoo u Tropického království. Ubikace byla vytvořena tak, aby svým charakterem co nejvíce připomínala prostředí pouště. Práce na expozici se vyplatila. V polovině července minulého roku vrhla samice čtyři mláďata (2 samce, 2 samice). I když to byla její první mláďata, starala se o ně s pečlivostí matky profesionálky. Kořata se poprvé sama vybatolila z rodné boudy 14. 8. 2000 a začala poznávat záludnosti ubikace. O šest dnů později jim pomalu přestávalo chutnat mateřské mléko a začala se sama přizívat na mase s rodiči. O pár týdnů později již kořata trávila většinu času mimo boudu a svým dováděním a hrami přitahovala návštěvníky zoo.

Kočka pouštní, jako druh, byla objevena na přelomu let 1855 a 1856 francouzským přírodovědcem, kapitánem Victorem Lochem, při průzkumu severní Sahary. Victor Loche ji popsal v roce 1858 jako *Felis margarita*, po důstojníkovi své průzkumné skupiny.

Kočka pouštní se dokonale přizpůsobila životu v obtížných podmínkách pouště. Má hustou, načatou srst, která ji nejen dokonale chrání před nočním chladem pouště, ale umožňuje jí i současně splynout s okolím (ochranné zbarvení). Díky své adaptaci na suché prostředí je schopna přežít bez přístupu k pitné vodě. Má převážně noční aktivitu a její hlavní potravou jsou drobní zemní savci, příležitostně ptáci a plazi. V současné době věda rozlišuje čtyři poddruhy této pouštní kočky: *Felis margarita margarita* (Severní Afrika), *Felis margarita thinobia*, (Turkmenistán), *Felis margarita scheffeli* (Pákistán) a *Felis margarita harrisoni* (Arabský poloostrov). Pouze dva z nich (*Felis m. margarita* a *Felis m. harrisoni*) jsou však vedeny v plemenné knize v rámci EEP.

Areál rozšíření tohoto druhu tedy zahrnuje pouštní zóny Severní Afriky, Arabského poloostrova, Pákistánu a Centrální Asie. V oblasti Pákistánu je tento druh považován téměř za vyhubený, v oblasti Severní Afriky, Arabského poloostrova a Turkmenistánu není současný stav populace znám, ale obecně se má za to, že v oblasti severní Afriky a Arabského poloostrova nejsou populace ohroženy, vzhledem k rozlehlosti území a k nevhodnosti jeho využití pro lidské účely.

Dnes je tento druh chován pouze ve třiceti devíti zoo Evropy, Ameriky a Asie a celková velikost populace chované v zahradách dosahuje asi 115 jedinců.

Dr. Jaroslav Kučera
zoolog

© ZOO Brno, 1998

webmaster: Česká vydavatelská pro internet, s. r. o. /webhouse.cz/